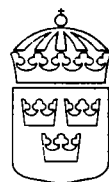

Finansutskottets yttrande

1993/94:FiU1y

Postlag och en förändrad verksamhetsform för
Postverket, m.m. (prop. 1993/94:38)

1993/94
FiU1y

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har den 26 oktober 1993 berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:38 Postlag och en förändrad verksamhetsform för Postverket, m.m. jämte motioner i de delar propositionen och motionerna berör finansutskottets beredningsområde.

Avgränsning av yttrandet

Finansutskottet behandlar i detta yttrande till trafikutskottet de förslag i propositionen och motionerna som rör dels Postgirots verksamhet och ombildning till bankaktiebolag, dels det statliga betalningssystemet och huvudmannaskapet för statens koncernkontosystem CassaNova.

Bakgrund

Våren 1992 gav riksdagen regeringen rätt att besluta om avveckling av Postgirots ensamrätt till de statliga betalningarna (prop. 1991/92:100 bil. 1, bet. FiU20, rskr. 128). Innan en avveckling kunde ske behövde det statliga betalningssystemet dock utvecklas i vissa avseenden, och frågan om vilka förutsättningar som säkerställer Postgirots möjligheter att konkurrera på betalningsmarknaden behövde utredas ytterligare.

Regeringen har därefter vid flera tillfällen återkommit till riksdagen i frågan. Vid det senaste tillfället, våren 1993 (prop. 1992/93:150, bet. FiU30, rskr. 447), anförde utskottet bl.a. följande. En avveckling av Postgirots särställning i det statliga betalningssystemet måste ske på ett sådant sätt att konkurrens skapas som främjar effektiviteten i betalningssystemet. För detta krävs en konkurrens på lika villkor. När Postgirots särställning i det statliga betalningssystemet upphör kommer privatpersoner, företag och myndigheter att fritt kunna välja betalningsförmedlare vid betalningar till och från staten. För att detta val skall ske på rationella grunder måste de båda systemen ha samma möjligheter att kunna erbjuda tjänster. Som utskottet tidigare redovisat innebär detta att man måste överväga att ge Postgirot möjligheter att kunna erbjuda 360-dagars krediter och ge ränta på inestående medel även till privatpersoner. Det är också önskvärt, som utskottet tidigare

uttalat, att avtal kan träffas mellan Postgirot och affärsbankerna om att ge Postgirot rätt att verkställa betalningar genom debiteringar på banklönekonton. Regeringen bör återkomma till riksdagen och redovisa hur dessa frågor utvecklas och vid behov lämna förslag som bidrar till att upprätthålla konkurrens i betalningsförmedlingen och främja effektiviteten.

Propositionen

I proposition 1993/94:38 föreslås att *Postgirot* ombildas till ett bankaktiebolag som blir ett dotterbolag till Posten AB. Ensamrätten till de statliga betalningarna kommer i samband därmed att upphävas. I propositionen konstateras att frågan om Postgirot Bank AB kommer att kunna förmedla betalningar till och från banksystemet genom debiteringar och krediteringar av andra bankers konton ännu inte är löst. Verksamhetsförsättningarna föreslås bli vidgade så att Postgirot får ge ränta och 360-dagars krediter till både fysiska och juridiska personer i samband med betalningsförmedling. Begränsningar kommer dock att gälla för totala kredit- resp. inlåningsvolymen. Traditionell kreditgivning får inte ske, men det nya bankaktiebolaget föreslås få rätt att tillhandahålla checkar, kontokort och att driva valutahandel. Möjligheterna att ge koncernbidrag bestäms av bankrörelselagen och måste godkännas av Finansinspektionen. Bankaktiebolaget ges också rätt att låna i riksbanken.

I propositionen sägs att regeringen inte bör göra ändringar i bolagsordningen som innebär ändrade verksamhetsförsättningar utan att först höra riksdagen.

I propositionen föreslås vidare att *statens koncernkontosystem CassaNova* skall ägas och tekniskt förvaltas av Postgirot Bank AB. Det är enligt RRV en oskiljaktig del av Postgirots bokföringssystem och därmed en integrerad del av Postgirot. Att förlägga driften någon annanstans än i Postgirot är enligt RRV en praktisk omöjlighet. Staten skall genom RRV ha full insyn och beslutanderätt i frågor som rör statens betalningssystem. Postgirot får ingen ersättning för förvaltningen. Information som hanteras inom systemet skall vara förbehållen staten genom RRV.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta yttrande följande motioner som tar upp frågan om bolagisering av Postverket och Postgirot, nämligen T21 av Gudrun Schyman m.fl. (v), T24 av Birgitta Hambræus (c) och T25 av Ingvar Carlsson m.fl. (s).

I motion T25 av Ingvar Carlsson m.fl. (s) avvisas förslaget om bolagisering av Postgirot. Det är enligt motionärerna oacceptabelt att upphäva Postgirots ensamrätt till de statliga betalningarna utan att något avtal med bankerna om autogirofrågan finns. Förslaget innebär risk för försämrade betalnings- och kassaservice i glesbygd. En utvidgning av verksamhetsförsättningarna kan enligt motionärerna ske

inom befintlig verksamhetsform. Regeringen bör återkomma med nytt förslag med oförändrad associationsform som garanterar att Postverket kan upprätthålla en rikstäckande betalnings- och kassaservice.

I motion T21 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkas avslag på hela förslaget om ändrad verksamhetsform för Postverket. Motionärerna framhåller att genom naturliga monopol och sammanhållna system har det varit möjligt att uppnå hög effektivitet och en rättvis fördelning. Affärsverken med sin speciella form för insyn och kontroll har varit garanten för att ensamrätten inte missbrukats och de samhälleliga målen uppfyllts. Korssubventioneringen har möjliggjort en heltäckande postservice. Denna möjlighet försvinner med bolagiseringen.

Även i motion T24 av Birgitta Hambraeus (c) yrkas avslag på förslaget att bolagisera Postverket. Postverket bör tillsammans med Postgirot få fullständiga bankrättigheter. Posten skulle då kunna konkurrera med bankerna och pressa ned räntegapet.

Utskottets överväganden

Finansutskottet anser som tidigare redovisats att en avveckling av *Postgirots* särställning i det statliga betalningssystemet måste ske på ett sådant sätt att konkurrens skapas som främjar effektiviteten i betalningssystemet. För detta krävs konkurrens på lika villkor mellan olika betalningsförmedlare. Utskottet har därför framfört att man bör överväga att ge Postgirot möjligheter att vidga sina verksamhetsramar på ett sådant sätt att krediter och ränta på inlånade medel kan erbjudas även till privatpersoner — allt i syfte att genom att främja konkurrensen skapa en effektiv betalningsförmedling. Utskottet har också uttalat att det är önskvärt att avtal träffas mellan Postgirot och affärsbankerna om att ge Postgirot rätt att verkställa betalningar genom debiteringar på bankkonton. Riksdagen har hemställt att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som bidrar till att skapa konkurrens på lika villkor och främjar effektiviteten.

Regeringen redovisar i föreliggande proposition om en förändrad verksamhetsform för Postverket också sina överväganden vad gäller Postgirot. I samband med att Postgirot ombildas till bankaktiebolag avser regeringen att avskaffa Postgirots ensamrätt inom det statliga betalningssystemet. Regeringens avsikt är att verksamhetsinriktningen för det nybildade bankaktiebolaget Postgirot Bank AB skall vara att bedriva en effektiv betalningsförmedling av väsentligen den typ Postgirot bedriver i dag. I syfte att skapa konkurrens på jämbördiga villkor mellan Postgirot och bankerna/bankgirot föreslår regeringen att verksamhetsföresättningsarna utvidgas i samband med ombildningen till bankaktiebolag. Sålunda föreslås att Postgirot Bank AB dels får ge ränta även på fysiska personers postgirokonton, dels får ge kredit i högst 360 dagar till både fysiska och juridiska personer i samband med betalningsförmedling. Enligt propositionen bör emellertid vissa begränsningar gälla för den totala ut- och inlåningsvolymen. Det sammanlagda beloppet av krediterna bör inte överstiga fyra miljarder

kronor sett som genomsnitt under en tolv månadersperiod. Den totala räntebärande inlåningsvolymen bör på motsvarande sätt begränsas till 23 miljarder kronor.

Utskottet anser i likhet med regeringen att de vidgade verksamhetsförutsättningarna för Postgirot på ett verksam sätt kan bidra till att främja konkurrensen och göra det möjligt för de båda systemen att erbjuda tjänster. Utskottet vill också understryka betydelsen av att en utvärdering görs på det sätt som föreslås i propositionen av vad de nu föreslagna befogenheterna innebär för Postgirot Bank AB. Den bör ske senast före utgången av 1995. Som nämns i propositionen bör då bl.a. beaktas hur begränsningarna i bankaktiebolagets befogenheter och avregleringen av Postgirots ställning för de statliga betalningarna har påverkat bolagets ekonomi.

Vad gäller frågan om Postgirot Bank AB kommer att kunna förmedla betalningar till och från banksystemet genom krediteringar och debiteringar av andra bankers konton konstateras i propositionen att den ännu inte lösts. I *motion T25* av Ingvar Carlsson m.fl. (s) anförts att så länge inte detta skett är det oacceptabelt att upphäva Postgirots ensamrätt i det statliga betalningssystemet.

I likhet med vad utskottet tidigare anfört är det önskvärt att sådana avtal träffas. Med de vidgade verksamhetsförutsättningar som Postgirot Bank AB kommer att ges kommer emellertid möjligheterna att erbjuda konkurrenskraftiga tjänster att väsentligen förbättras. Postgirot Bank AB blir ett bankaktiebolag med samma möjligheter som andra banker att träffa affärsmässiga avtal med varandra. Det kommer att finnas möjlighet att ta upp hur denna fråga skall utvecklas i den nämnda utvärderingen. Utskottet ser därför inte anledning att som föreslås i motionen avvakta med den tänkta bolagiseringen av Postgirot utan ser den snarare som en förutsättning för att kunna skapa likvärdiga konkurrensförhållanden.

I motionen T25 (s) liksom i *motionerna T21* av Gudrun Schyman m.fl. (v) och T24 av Birgitta Hambræus (c) uttrycks en stor oro för att den rikstäckande betalnings- och kassaservicen inte skall kunna upprätthållas om Postverket och Postgirot ombildas till aktiebolag respektive bankaktiebolag, eftersom möjligheterna till utjämning av över- och underskott inom koncernen minskar därmed. Motionärerna avstyrker därför förslaget om en bolagisering av Postverket. Man kan däremot tänka sig förändringar av verksamhetsförutsättningarna för Postgirot men anser att det bör kunna ske inom en oförändrad associationsform.

Det ankommer i riksdagen på trafikutskottet att göra den övergripande sammanvägningen av vilken servicegrad som Posten skall tillhandahålla. Finansutskottet vill dock från de utgångspunkter utskottet har att bedöma starkt betona att en rikstäckande kassa- och betalningsservice är av mycket stor betydelse för att åstadkomma en jämn fördelning av den ekonomiska tillväxten i hela landet. Det är dock från principiella utgångspunkter riktigare att kostnaderna för denna samhällseliga uppgift regleras genom avtal mellan staten och Posten AB än att de döljs av Postgirots kostnader för att hantera de statliga

betalningarna. Finansutskottet tillstyrker därför från de utgångspunkter utskottet har att beakta att ett anslag anvisas över statsbudgeten för att täcka kostnaderna för den rikstäckande kassa- och betalningsservicen.

Med det anförda tillstyrker finansutskottet vad i propositionen anförts om Postgirot och avstyrker motionerna T21 (v), T24 (c) och T25 (s) i här berörda delar.

Vad i propositionen anförts om *statens betalningssystem och fortsatt huvudmannaskap för statens koncernkontosystem CassaNova* föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Stockholm den 16 november 1993

På finansutskottets vägnar

Per-Ola Eriksson

I beslutet har deltagit: Per-Ola Eriksson (c), Göran Persson (s), Lars Tobisson (m), Bengt Wittbom (m), Roland Sundgren (s), Lars Leijonborg (fp), Per Olof Håkansson (s), Lisbet Calner (s), Tom Heyman (m), Stefan Attefall (kds), Ian Wachtmeister (nyd), Arne Kjörnsberg (s), Roland Larsson (c), Sonia Karlsson (s) och Alf Egnerfors (s).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Johan Lönnroth (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande mening

Göran Persson, Roland Sundgren, Per Olof Håkansson, Lisbet Calner, Arne Kjörnsberg, Sonia Karlsson och Alf Egnerfors (alla s) anser

dels att den del av finansutskottets yttrande som i avsnittet Utskottets överväganden börjar med "Utskottet anser" och slutar med "bolagets ekonomi" bort utgå,

dels att den del som börjar med "I likhet" och slutar med "utskottets sida" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad ett enligt finansutskott tidigare anfört är det önskvärt att sådana avtal träffas. Att sådana överkommelser finns är en förutsättning för att fritt kunna välja betalningsförmedlare. Utskottet anser därför i likhet med vad som anförts i motion T24 av Ingvar Carlsson m.fl. (s) att Postgirots ensamrätt till de statliga betalningarna inte bör avskaffas förrän sådana avtal har träffats. Utskottet ställer sig däremot positivt till att Postgirots veksamhetsförutsättningar vidgas. Det bör dock kunna ske inom den befintliga verksamhetsformen.

Utskottet vill också för trafikutskottet starkt understryka vikten av att Postverket kan upprätthålla en rikstäckande betalnings- och kassaservice. Detta är av mycket stor betydelse för att kunna åstadkomma

en jämn fördelning av den ekonomiska tillväxten i hela landet. Det är utskottets uppfattning att denna statliga uppgift underlättas om Postgirot behåller nuvarande verksamhetsform.

Utskottet avstyrker med det anförda propositionens förslag i dessa delar och tillstyrker förslaget i motion T24 (s) att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag med oförändrad associationsform för Postgirot som garanterar att Postverket kan upprätthålla en rikstäckande betalnings- och kassaservice. Liknande synpunkter framförs i motion T21 (v) som därmed får anses tillgodosedd genom detta uttalande.

Frågan om *statens betalningssystem och fortsatt huvudmannaskap för statens koncernkontosystem CassaNova* bör också behandlas i detta sammanhang.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Johan Lönnroth (v) anför:

Jag instämmer i vad som anförts i den av Socialdemokraterna avlämnade avvikande meningen.